

drugo jim je bila mrtva tvarina, kateri niso znali izvabiti iskre. Danes je pač drugače, a nikakor ne slabše.¹⁾

Ponovimo še enkrat ob kratkem jedro svojega dokazovanja:

Vsa snovno-materialistična stališča, posebič vsa moralna, verska, dogmatična in narodna, so pač razna stališča glede raznih načinov umetniškega izražanja ali glede raznih snovi ali raznih čuvstev, nobeno izmed njih pa ni umetniško stališče »kat' exochén«, nego vsako izmed njih je omejeno in pretesno.

»Odlomke velike izpovedi« imenujejo kritiki dela velikega pesnika Goetheja; take »izpovedi« napram občemu človeštvu so pač tudi proizvodi vseh drugih slavnih umetnikov. Svobodno so le-ti v svojih umotvorih izražali svoj obup in svoje veselje, svoje molitve in svoje kletve, svoje poltne zmote in svojo angeljsko nežnost. Malo so se brigali za tesnosrčne kritike; »pritoževali se niso veliko o premali prostosti«, nego so si jo čisto navadno kar — prisvajali. S tem so vsekakor dokazali oni velikani svojo duševno nadvlado nad nami, ki šele v dolgih člankih dokazujemo to samo po sebi umevno, umetniško svobodo; pokazali pa so s tem tudi — pot našim pesnikom in pisateljem.

¹⁾ Naj omenimo na tem mestu še dve opredelbi o umetnosti, ki se z našo zgoraj navedeno definicijo bistveno ujemata. Prvo je izrekel nemški pisatelj in kritik H. Bahr, drugo pa nemški pesnik R. Dehml.

»... Das Leben fühlen, durch das Gefühl das Wesen aus der Hülle holen, fühlend sich selber in den Dingen und die Dinge in sich selber und seine Einheit mit der Schöpfung finden — das war immer der Sinn der Kunst...«

»Was ist denn Künstlerschaft anderes, als die Fähigkeit, die Welt vom Ich aus so zum Ausdruck zu bringen, dass diese Ichwelt nun auch anderen sinnliches Besitzthum wird, werden kann oder muss!«

Kakor mi, tako tudi ta dva umetnika ne razločujeta niti med snovmi, niti med čuvstvi, niti med načini umetniškega izražanja.

Veš, kako je bilo tisti čas?

Veš, kako je bilo tisti čas?
Skupaj sva sedela in slonela
Ti ob meni si, ob tebi jaz,
In ljubezen v srcih je gorela.

Skozi streho senčnatih je vej
Solčni žarek se prikradeł k nama —
Kot ta žarek, dekle moje, glej:
V duši čista je ljubezen sama!

In ko željno sem ozrl se v te,
Lica, dekle, so ti pobledela →
Meni vztrepetalo je srce,
Oh, in duša me je zbolela!

E. Gangl.